

Tzav: Shtiklach

חת"ם סופר

העמק דבר

צַר את אהרן אין צו אלא זרוז מיד ולדורות, כ"ל אולי רמז זכאן ללא היו מפיסים אתרומת הדשן רק כל הזריז ורך עולה זכזש והקדים את חזרו זכה זו (יומא דף פ"א יעוין שס) והיינו זרוז (שיהיו זריזים להקדים ענמס לדבר מנזה) ויען כי מסתמא מי שזכה בדשן שוב לא הי' זפייס דעולה וקטרת ושניהם מעשרים, דעל שניהם נאמר זרך הי' חילו עיין חוס' ישנים פרק א"ל הממונה א"כ יש כאן חסרון כיס זמה שמזדו לעלות לכזש ע"כ אר"ש זיותר זריך לזרו זמקום שיש חסרון כיס, ומשום הכי כתיב גזי תרומת הדשן מדו זד שיהי' כמדתו דסד"א שיהי' קצר שלא יגרוס עיכוז זרינתו זמהרה וכן מכנסים מעכזים הרינה וקמ"ל אפ"ה זריך ללזוש מכנסים וכתונת כמדתו לארכו :

ו (ב) צו את וגו': ידוע ד"צו" מורה על זרוז¹. ורבי שמעון הוסיף דבכל מקום שיש חסרון כיס צריך זרוז². אבל לא בכל מקום דכתיב "צו" הוא חסרון כיס, וגם כאן אינו חסרון כיס כלל לכהנים³, כמו שכתב הרמב"ן⁴, שהרי הכל בא מתרומת הלשכה. אלא כאן הוא⁵ מטעם אחר, וכמו בכל התורה דכתיב 'ציווי' מפרש בגמרא ברכות (ה,א) "והמצוה" (שמות כד,יב) – זו משנה, ושם כתיב⁵ גם כן משום זרוז, באשר הוא תורה שבעל פה שקשה לקנותה ככלי זהב ונוח לאבדה ככלי זכוכית, על כן נדרש לזרוז לחזור ולשמור⁶. וכאן כתיב

"צו" – לזרוז, מטעם אחר אשר יבואר⁷, שנדרשת השגחה ושום לב שתקויים המצוה כהלכתה.

פִּי הַעוֹסֵק בְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית, דּוֹמָה כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב עוֹלָה, וְהוּא "זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה",
 כִּי בּוֹ מְבֹאֵר תּוֹרַת הָעֹלָה, כִּי הֵבֵל הַקְּרִיב
 עוֹלָה מִבְּכוֹרוֹת צֶאֱנוּ (בראשית ד,ד), וְכֵן בְּנֹחַ
 כְּתִיב: "וַיַּעַל עֹלֹת בְּמִזְבֵּחַ" (שם ח,כ), וְכֵן
 אַבְרָהָם: "וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַחַת
 בְּנוֹ" (שם כביג), וְכֵן בְּיַעֲקֹב: "וַיִּזְבַּח זִבְחִים
 לַאלֹהִי אָבִיו יַצְחָק" (שם מו,א).

וְהַעוֹסֵק בְּסֵפֶר שְׁמוֹת, כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב מִנְחָה.
 כִּי כָּל הַמִּנְחוֹת בָּאוֹת מִצֶּה, וּבְסֵפֶר
 זֶה מְבֹאֲרִים כָּל דִּינֵי מִצֶּה וְהוֹרְאָתָהּ, וְצְרוּפָה
 לְקַרְבָּן פֶּסַח שְׁנֵאֵכֵל עַל מִצּוֹת, וּכְתִיב: "לֹא
 תִשְׁחַט עַל חֶמֶץ דָּם זִבְחִי" (שמות לד,כה).

וְהַעוֹסֵק בְּסֵפֶר וַיִּקְרָא, כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב חֲטָאת.
 אֵף עַל פִּי שְׁכַל הַקְּרִיבָנוֹת מְבֹאֲרִין
 בְּסֵפֶר זֶה, מִכָּל מְקוֹם עֵקֶר הַסֵּפֶר תּוֹרַת הַחֲטָאת
 הוּא, כִּי אַחַר שְׁחֲטָאוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעֵגֶל אֲשֶׁר הוּא
 הָיָה הַתְּחִלָּה לְכָל חֲטָאת וּלְכָל עוֹן, גִּתָּן ה'
 מְקוֹם לַחֲוֹטָאִים שְׂוִיכְלוּ לְבוֹא לְיַדִּי כַּפָּרָה עַל
 יְדֵי הַקְּרָבָן, וְאַגֵּב זֶה נִזְכְּרוּ כָּל הַקְּרִיבָנוֹת שִׁישׁ
 בְּכֻלָּם צַד חֲטָא חוּץ מִן הַשְּׁלָמִים.

וְהַעוֹסֵק בְּסֵפֶר בְּמִדְבָּר, כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב אֲשָׁם.
 כִּי בּוֹ נֶאֱמַר כָּל תּוֹרַת הָאֲשָׁם
 בְּפִרְשֵׁת נִשְׂא: "אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל
 חֲטָאת הָאָדָם... וְאֲשָׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא" וְגו'
 (במדבר ה,ו). וְאֵף עַל פִּי שְׁכָבֶר נֶאֱמַר דִּין
 הָאֲשָׁם בְּפִרְשֵׁת וַיִּקְרָא (לעיל ה,יד), מִכָּל מְקוֹם
 נִשְׁנִית שֵׁם לְדַבֵּר שְׁנַתְּחִידֵשׁ בּוֹ, כְּמוֹ שְׁפָרֵשׁ
 רִשְׁ"י שֵׁם, וְאִם כֵּן, עַל יְדֵי לְמוֹד הַפְּרָשָׁה עִם
 הַדָּבָר שְׁנַתְּחִידֵשׁ בּוֹ, נִגְמַר כָּל תּוֹרַת הָאֲשָׁם.

וְהַעוֹסֵק בְּסֵפֶר דְּבָרִים, כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב
שְׁלָמִים. כִּי בְּפִרְשֵׁת כִּי תָבֹא
 נֶאֱמַר: "וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֵׁם" וְגו'
 (דברים כז,ז). וְכֵן בְּפִרְשֵׁת רָאָה נֶאֱמָרוּ כָּל דִּינֵי
 הַשְּׁלָמִים קִדְשִׁים קָלִים, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: "וְדָם
 זָבַחֶיךָ יִשְׁפֹךְ עַל מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ וְהַבֶּשֶׂר
 תֹּאכַל" (שם יב,כז), וְשֵׁם נִגְמָרוּ דִּינֵי הַשְּׁלָמִים,
 מִחֲמַת כְּפָה דְּבָרִים שְׁנַתְּחִידֵשׁוּ בָהֶם. עַל כֵּן
 נֶאֱמָרוּ חֲמֵשׁ "זֹאת תּוֹרַת" אֵלוֹ, כִּי הַעוֹסֵק בְּכָל
 סֵפֶר מִיַּחַד, שְׁכָרוּ הַרְבֵּה כְּאֵלוֹ הַקְּרִיב מִן
 אוֹתוֹ קְרָבָן הַמְּבֹאֵר בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. וְהַמְשַׁכֵּלִים
 יִבְיִנוּ לְרַבִּים עֲגִיזֵי יָקָר זֶה, כִּי בְּרוּר וְנִכּוֹן הוּא.

מזה מה שמקריבין מנחה. ראיי מוכחת לרמב"ן שהקרבת אינס רק סוד עמוק מסודות התורה וסוד ה' ליראיו והנה בין לטעם הרמב"ם בין לטעם הר"ח מובן למה לזה הקב"ה לישראל שיקריבו הקרבת אחר מעשה העגל כדי שיחזרו בתשובה ולהפרישם מדרכי ע"ז ובפרט שטעו בעגל וחזרו לדרכי ע"ז מעשה ארץ מצרים כש"כ שהי' ראוי שקרבן אהרן יהא מעולות וזבחים כי הוא חטא כדמוכח מה שאמר למשה וינא העגל הזה ואדרבה חטאו יותר גדול שעל ידי שעשה אותו אהרן הרב שבהם טעו אצחרי' וצריך תשובה גדולה עוד יותר מהם, אבל באמת הקב"ה יודע שחלילה לא חטא מאומה במחשבותיו ועל עשיית העגל הי' אונס לכן לזה הקב"ה שיהא זה קרבן אהרן מנחה שאינו להפריש מדרכי ע"ז וגם אינו להורות תשובה רק קרבן אהרן הוא לריח ניחוח וסוד מסודות התורה ומוכח מזה כי אהרן לא חטא לא בדבור ולא במעשה ולא במחשבה רק הוא אהרן קדוש ה' כולו קדוש ודבוק בזה לכן זה יהי' קרבן אהרן מנחה וכולה כליל חיה פירש המדרש בלשון זה הושפל במה שאמר וינא העגל שיש לחשדו שגם הוא האמין

וטעה בו אבל בלשון זה הוגזה זה קרבן אהרן
"מנחה" תמיד וכו' :

ובזה יש ליתן טעם למה מנחת חינוך של כל כהן וכהן הוא מנחה וכולה כליל לרמוז לו וללמדו שטעמי הקרבן המה סודות השי"ת ריח ניחוח ושללא יטעה בחר טעמים אחרים לדרוש טעמא דקרא מצד ספק לכה"פ לחומר אמה שנפקא מיני' לדינא ויצואו עי"ז קדשים לידי פסול לכן ביום חנוכה מרמזין ומלמדין אותו כי אין בו שום טעם נגלה לנו ואין לנו יכולין למדרש טעמא כלל וכלל לא רק סוד ה' אשה הוא ריח ניחוח לה' הוא וק"ל (מספר שיר מעון) :

זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת וגו', שלהי מנחות אמר רבא לעולה לא עולה ולא חטאת מי שעוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת וגו' ע"ש דפליג על ר"ל דאמר כל העוסק בתורה כאלו הקריב עולה אלא שאינו צריך לא עולה ולא חטאת וגו' וי"ל הא בריש הפרשה כתיב זאת תורת העולה ולא נאמר לעולה ודרשו מיני' כאלו הקריב עולה ולא דרשו בזה שאין צריך עולה אלא רק כאלו הקריב ומ"מ עולה

טוב מיני' והכא אמר שא"צ שום קרבן? וי"ל להנה יש לחלק בין העוסק בתורה כדי לידע ההלכות היאך לקיים המצוה אז הלימוד רק הכשר מצוה ולא עדיף מהמצוה גופא ואין זה לשמה של תורה ממש אך העוסקים בה לשמה ממש שכבר בקיאים בכל המצוות והלכותיהם וגם אינם עוסקין צפ' עולה הואיל וצריכים עולה וזהמ"ק אינו קיים ואין זה כוונתם רק עוסקים בה לחצת התורה להיות עמלים בה ומעיינים בה ומחדשים בה זו התורה החשובה יותר מעולה וכל הקרבנות (וזה זאת התורה שעוסק בתורה לעולה הגם שאינו צריך עולה וגם אין למודו כדי לידע איך להקריבה) אבל בריש הפרשה דכתיב זאת תורת העולה שמירי שעוסק בתורה של עולה (כדמשמע לשון הקרא זאת תורת העולה) במקום עולה זה אינינו אלא כאלו הקריב ולא קרבן ממש והבן זה כי הוא אמת לפע"ד :

זאת התורה לעולה ולמנחה, אמרו חכז"ל דמי שעוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה וכו' ועפ"ז יתפרש המדרש פ' תלוה קח את אהרן ואת בניו אתו מחוך בני ישראל לקדשו לכהנו לי כשאמר לי הקב"ה כך הרע למשה אמר לו הקב"ה תורה שלי היטה ונתתי לך יתפרש שהרע למשה על שלא זכה הוא לשרת עבודת הקודש במקדש כמו אהרן ובניו והשיב לו הקב"ה כי העוסק בתורה אינו צריך לעולה כי מי שעוסק בתורה לשמה צריכים הוא יותר מעבודה צבית המקדש ולכך לא ניתן העבודה למשה בכדי שלא יחבטל ע"י העבודה מתורה לשמה צריכים ותורה שלי היטה ונתתיה לך שחלמוד ותעיין בו וחציב יותר מעבודת אהרן (ומדוקדק ונתתיה לך לך דייקא שפולחן התורה ניתן רק למשה לצדו והוא בטוב עין נתנה לישראל כדאיתא במסכ' נדרים דף ל"ו ע"א) (מש"מ) :

אחכז"ל חמץ במשהו (פסחים דף ל' ע"א) והטעם הואיל שהוא זכרת ולא צדילי אינשי מניה ואמרו הקדמונים רמו לדבר כי צין מצה לחמץ אינינו אלא משהו כי צין חית לחמץ לה' דמצה ליכא אלא משהו ואומר אני דהאי משהו היינו כחוט השערה דינה"ר דומה כחוט השערה ואע"ג שאינינו אלא כשערה מ"מ יש ציניהם שלשה כי ה' מספרו חמש וחי"ת מספרו שמונה ואלו השלשה שמספר חי"ת יתירה על ה' היינו הקגאה והתאווה והכבוד דאית בהו כרת דהרי מוציאין אדם מן העולם ובעו"ה לא צדילי אינשי מניה :

קרבנותיהם חטאות ואשמות 'קדשי הקדשים', להודיע שקרבנותיהם נערכים אצל ה' ערך גדול. ונשארו השלמים שהם קרבנות הצדיקים גמורים שאין מביאים חטאות ואשמות כי לא נתחייבו בהם, ונקראו בשם קדשים קלים. ומזה הטעם נקראת גם כן המנחה (לעיל ו י) 'קדש הקדשים', לרמוז על מעלת העניים והאביונים המבקשים את ה'. וכן כתב רש"י (לעיל ב א ד"ה ונפש) 'נפש כי תקריב מנחה', לא נאמר 'נפש' בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה, עני, אמר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו. ומזה הצד נקראו החטאת והאשם קדש קדשים. והותרה בזה השאלה הט"ו.

והנה קרא את האשם קדש קדשים וכן קרא את החטאת (לעיל ו יח) בהיות שניהם באים על חטא, והשלמים שאינם באים על חטא היו קדשים קלים, לפי שרמז בזה מעלת בעלי התשובה שלא ידמה בעצמו שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות אשר עשו, אין הדבר כן, כי הוא אהוב ונחמד לפני בוראו כאלו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששבח גדול יש לו שטעם טעם חטא ופירש ממנו וכבש את יצרו, וכאמרם ז"ל (ברכות לד:): מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד שם. והנה השלמים אינם באים על חטא. ולרמוז מעלת בעלי התשובה קרא ה'

(יא) אשר יקריב לה: הוא מיותר, שהרי כל הקרבנות בלתי לה' לבדו²¹. אבל הענין על פי אשר יבואר להלן בפרשת אחרי (יז,ג)²² כי במדבר שנאסר לאכול בשר שחוטה בתיאבון לכולי עלמא אפילו לרבי עקיבא, כמבואר בדברי הרמב"ם הלכות שחיטה²³, משום הכי הותר להביא שלמים למי שאינו רוצה בתכלית הקרבן אלא כדי לאכול בשר²⁴. [משא"כ משעה שבאו לארץ ישראל שהותר בשר תאוה חולין²⁵, נאסר להביא שלמים לתכלית אכילת בשר ולהיות לחמם לנפשם, אלא לתכלית שולחן גבוה,

אם על תודה יקריבנו, ויל"ד מ"ט לא הזכיר תודה צפ' ויקרא כשהזכיר כל הקרבנות לפני ישראל ולא הזכירו כ"א צפ' לו כשהזכיר הקרבנות להכהנים ונ"ל כבר כתבתי במקום אחר דההמונים אינם מקריבים תודה אלא אחר שנעשה להם נס שנילו מלכה "חולי ים יסורים מדבר" ע"כ לפני ישראל לא אמר להם אם על תודה יקריבנו כפומה פיו אם יקרא לך מקרה צרה ותינצל משא"כ הצדיקים כגון כהני ה' מקריבים תודה בכל יום דאמרינן ועל נסין שכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובתיך שכל עת (נסים נסתרים שנעשו לנו יום ויום ולכן אומרים בכל יום מזמור לתודה) ע"כ צפ' לו שדבר עם הכהנים אמר על תודה יקריבנו וכבר אמר מורי צהפלאה ז"ל צפ' אמור לרצונכם תזבחו לא תמתינו להקריב עד עת צרה אלא לרצונכם תזבחו והארכתי בזה הדבר :

והבעלים משולחן גבוה קא זכון. ובא
הכתוב כאן ללמד דתודה אין להביא על
שלמים במדבר אלא בשלמים "אשר יקריב
לה'", ולא לצורך עצמו²⁶. דכל ההיתר הלז
אינו אלא משום שנאסר בשר תאווה כדי
שלא יזבחו את זבחיהם לשעירים (להלן
יז,ז), מה שאין כן לחם²⁷ אפשר בחולין,
משום הכי אם הוא מביא תודה אין להביא
אלא בשלמים "אשר יקריב לה"²⁸. ועיין
ספר דברים (יב,יא)²⁹.

ומטעם זה ריבה הכתוב בלחם⁴⁷ ומיעט
בזמן אכילת תודה מכל שלמים⁴⁸, היינו כדי
שיהיה מרבה ריעים לסעודה אחת ביום
הקרבה ויהיה ספור הנס לפני רוב אנשים⁴⁹,
וארבע חלות לכהנים שהן המה תלמידי
חכמים⁵⁰. ואם כן עיקר אכילה הוא לחם
חמץ, דמצה הוא לחם עוני, ואינו נאכל
יפה כמו חמץ, כמו שכתבו התוספות זבחים

(יג) על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו:
משמעות המקרא³⁴ דתכלית הקרבן הוא
חלות לחם חמץ, ומשום זה מפרש עוד
המקרא "על זבח תודת שלמיו", משום הכי
לחם חמץ הוא עיקר משום שהוא "זבח
תודת שלמיו".
והענין³⁵, דתכלית תודה שבא על הנס הוא
כדי לספר חסדי ה' שגמל עליו³⁶.

והטעם שהיו שלמי תודה ד' מינים מהלחם, ושהיו שלשה מהם מצה ואחד חמץ, הוא לרמוז שהטובות בעולם הזוהן יותר מן הרעות, הפך מחשבת הסכלים, וכמו שכתב הרב **המורה** פרק י"ב חלק ג'. ושם ביאר שהרעות הנופלות לבני אדם הם מפאת עצמם, כי הם ישובו כולם אל אחד מג' מינים, הא' מאשר הוא בעל חומר הווה נפסד, כי מזה יבואו עליו מומים גדולים ובטול איברים בכלל היצירה, והמין הב' מה שירע לבני אדם בהתגבר קצתם על קצתם, והמין הג' מה שירע לבני אדם מפעולתו בעצמו בהרבות המאכל והמשתה והמשגל, וסכנות עצומות כרכיבת הימים ועבודת המלכים, כמאמר שלמה (משלי יט ג) 'אולת אדם תסלף דרכו' וגו'.

ואחרי שהתישב זה אומר ששם 'מצה' זו יורה על המריבה, כמו 'אוהב מצה' (שם יז יט), ושם 'חמץ' יורה על העכוב והמתון, וכמו שאמרו רז"ל (סנהדרין לה.) אשרי דיין שמחמץ את דינו. ולפי שהאדם מוכן אל הרעות הבאות עליו משלשת המינים הנזכרים, הנה הוא ממהר, אם בפיו ובפרסום, ואם בלבו ובמחשבותיו, לנצוח ולריב עם ה' כמו שעשה איוב. ולכך צוה ה' להביא עם השלמים של תודה ג' מיני מצה, כנגד שלשת מיני המריבות שהאדם מריב עם שלשת מיני הרעות הבאות עליו, כאומר זכור בבא עליך תלאות ואתה בא לריב עם ה', זכור כי עשה עמך נפלאות, ולמוד היטב, ולזה בבואך לריב עם ה' התעכב במתון, ולכך אל ימהר להוציא דבר כנגד ה' לומר שאינו משגיח או אינו רוצה להיטיב לך. לכך צוה להביא חלות לחם חמץ, כלומר חמץ דינך ומשפטך לפני ה' ואז תפסוק את הדין, כי הוא אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא.

(יב) אם על תודה. לרשד"ל ("בית האוצר" ח"ב עמ' 40-38, פנקס ח) לשון "הודאה" שבלשון חכמים הנאמר לענין החזקת טובה לענין הלל ושבח אינה ההוראה העצמית, אמנם נמשך הוא בצד-מה מענין "הודה" שבלשון מקרא. כי בלשון מקרא ענינה בעצם וראשונה הכנעה. כי שרש "הודה" הוא "ידה" וענינה נתינת-יד. ולשון נתינת-יד מורה בלשון המקרא הכנעת עצמו לרצון אחרים, ומן הענין הזה "מצרים נתנו יד" (איכה ה, ה), "נתנו יד תחת שלמה" (דהי"א כט, כד) (עין מה שכתבתי שמות ז, ד בפסוק "ונתתי את ידי במצרים"). וכן ענין "הודה" משמעותו הכנעת עצמו לעבודה, כאשר הוא ענין נתינת-יד כי ממנו לוקח. ולזה כורעים ב"מודים" כי טעם "מודים" אנחנו לך "נכנעים אנחנו לעבודתך". ואצל דיבור כזה הפניעה ראויה. וכניעה המכוונת במלת "הודה" היא מפני הכרת מעלת האדון עליו, לא מיראה ולא מתוחלת. והשם (שם עצם) הנגזר מן הפועל הזה הוא "תודה", וענינו הכנעת עצמו לרצון אחרים. ובוה נבין מאד מאמר שלמה "בהנגף עמך וגו' ושבו אליך והודו את שמך" וגו' (מל"א ח, לג). כלומר הכנעה הצריכה אל התשובה, ורש"י פירש שם חייב לברך על הרעה. יהושע אמר לעכן "ותן לו תודה" (יהושע ז, יט) והטעם כי לא היו עדים בדבר, ואם היה עכן כופר, היה יוצא נקי. לפיכך אמר לו יהושע כי מאחר שהקב"ה גלה רצונו על פי הגורל, ראוי לו שיכנע לפניו ואל יתנכל לברוח מגורתו. וקודם לכן אמר לו שישים כבוד לה' אלהי ישראל

(שם ז, יט) כלומר שאם באמת יודע הוא היות אתו מן החרם אל יזלזל בגורל לאמר מקרה הוא, רק יקדש שמו של ה' שהוא אלהי ישראל והוא משגיח עליהם ומאתו גורלם. וכן זבח התודה הוא קרבן שאדם מביא להראות הכנעתו לפניו ית', לפיכך אחרי שהזכיר אסף (תהלים ג, ט) כי אין חפץ לה' בעולות וזבחים, כי לו כל חיתי יער וגו' (שם פסוק י) אמר "זבח לאלהים תודה, ושלם לעליון נדריך" (שם פסוק יד), כלומר אע"פ שאין חפץ לה' בעולות אשר הן כליל לגבוה וכדמות מתנה, ולא למתנותינו הוא צריך, הנה חפץ הוא בשלמים הנאכלים לבעלים. והם משני מינים; אם לתודה להראות הכנעתנו לפניו על כל אשר היטיב עמנו לשעבר; ואם לנדר ולנדבה להתחנן לו על העתיד. והוסיף ואמר "וקראני ביום צרה" (שם פסוק טו) כנגד הנדרים, "אחלצך ותכבדני" (שם) כנגד התודה. והנה אין להכחיש כי הזבח הזה הוא כולל ענין החזקת טובה בעל כל אשר גמלנו ה'. ואמנם איך יכלול לשון תודה ההוראה הזאת. הנה הוא מפני שהזבח הזה הוא מכיר בלבו כי חסד חנם עשה לו האלהים בלי שיהיה הוא ראוי לכך. והנה הוא משפיל ומכניע [עצמו] לפניו כטעם "קטונתי מכל החסדים" (בראשית לב, יא). [ע"כ מדברי רשד"ל בהשמטות רבות].